

ערכות הצבאית המרחבית, היטיב פיקוד הצפון לעשות כאשר, בניגוד גמור ל"רוח תש"ח" פינה את היישובים טוטאלית.

באופן זה היו היישובים כלא-היו והכוחות יכלו לנהל את ההחלמה תוך התעלמות גמורה מהם, ובכך שעצם עובדת השתלטות כוחות סודיים על כמה מן היישובים (הם שמפו דרכם, כמעט בלא להעמיק) תפריע במשהו את נר הרוח ההחלמה דפי שיקולים מיבצעיים טהורים.

אבל, במיקרה או לא במיקרה, מוקמו רוב יישובי הרמה באופן כזה, שיכלו להועיל מאד במילחמת יום-הכיפורים — אילו רק הוכנו היטב מראש וגם שולבו כראוי במערך הצבאי המרחבי, לדוגמה: היישובים אלרוב, מרום-גולן ועין-זיוון יושבים פיסית על שלושת צירי העומק מירוח-מערב) המוליכים מפיתחת קוגיטרה אל עמק החולה, מסיבה זו, וכן מפני הימצאם במרחק כמה קילומטרים מן "הקו הסגול" — שהיה גם קו החזית במלחמה — עם נתוניהם האחרים, ניתן (או צריך) היה למתוח ביניהם ולהשתית עליהם את החסימה הסטטוטית הקבועה של הצירים הללו בפני כל איום שיתפתח באותה גיזרה; ומשוגרו לשם חטיבה 7 ויחידות אחרות, היו יישובים אלה יכולים להיות בעבורן, בסיס מוצק ומאובן לפעול בחופש-פעולה ובביטחון; ובעיקר להתרכז, גם במיסגרת המיוגנת, בלחימה התקפית (מכות-נגד), בה יכולות היו, כיוחיות טנקים, להגיע למיצויין המירבי, בהיעדר כל אלמנט סטטי המעוגן היטב בקרקע, באותה גיזרה, הופעלו הטנקים של 7 לרוב כבונקרים, כאשר החטיבה וכל אחד ממרכיביה בנפרד, ממלאים משימתם לא בדרך הישירונאית הקלאסית והטיבעית של תימרון ואש, אלא באופן שדמה יותר באורח הלחימה ה"חיר"י" באופיו, של היאחזות עיקשת בשטחים השולי-טיים או החיוניים, ולחימה סטטוטית מעמדות.

כלומר: ליישובי רמת-הגולן, כולם או רובם הגדול, אכן היה גם היה ערך ביטחוני-צבאי ועובדת פריצת המילחמה בהפתעה הגרדילה אותה עוד יותר. אבל ערך זה היה פוטנציאלי, ויצירתו אד הפועל, ביום-הכיפורים הותנתה

לא היה כל צידוק מעשי להחזקת היישובים שהחזקנו עלי-ידי המצרים במלחמת-העצמאות בתש"ח

בהכנה ראוייה של היישובים עצמם ובקיומם של מערכת צבאית מרחבית, שהם משולבים בה באופן הכתון, שני אלה הסרו זגמרי, לכן, כמצאוה המלחמה ההיא ופכו היישובים ברמה מנכס-בכוח — דגנל חמור בפועל.

הניסיון ועיקרי הקהלים שהופקו — או שצריך היה שיופקו — אצלנו בנושא "יישובי-ספר כגור" מים ביטחוניים-צבאיים" (שאלו זוהותו עם "ההגנה המר-חבית", אשר נושאנו הוא רק אחד האלמנטים שלה) מאפשרים לעצב את התפיסה הבסיסית שצריכה להנחות, תנו, כלומר, את המטרות והמוגדרות שיש לקבוע ליישוב הביטחוני-הצבאי של הספר, ואת כללי יישומן, אשר ישמ-שו גם כקריטריונים לשיקול ולביצוע.

המטרות שאת השגתן צריך לשרת כל יישוב או מרחב מיושב בספר — ואשר כמידת קידומו אותן, כן מידת ההצדקה הביטחוני-הצבאית שיש לתיכנונו, להקמתו ולהחזקתו — הן:

- ניצול מירבי של שטח המדינה וצמצום מירבי של פגיעות איזורי הלב, עליידי הרחקת המלחמה מהם.
- קידום הגשמת מטרות הלחימה האסטרטגיות והשגת המשימות האופרטיוויות והטקטיות באותן חזית או גיזרה, באמצעות הגברת חופש-הפעולה, כושר-הגיביות והיחידות השדה, ככל האפשר, משימות של החזקה סטטי-טית בשטחים קידמיים, החיוניים בעיקר וקודמית-למיג-נהג; ועליידי קיום תשתית לוגיסטית, אסטרטגית" (באופיה) עדינית ומספקת, שתשרת את כוחותינו הצפויים להילחם שם.

הכלל, או הקריטריון, הראשון-הראשון לביצוע יישוב הספר ולהצדקת דינו של כל יישוב נתון, כ"חיוני" או כ"שלי" (מבחינה ביטחוני-צבאית) הוא — אמצעי, לא מטרתי, כל יישוב שעצם התקיימותו היגה, או נקי-בעת, כמטרתי אסטרטגית הכרחית אשר איננה מושפעת משיקולים צבאיים ואיננה נופלת או קמה לפיהם, הוא, בעיקרון — וכמעט תמיד גם במציאות — יישוב "נטל", לצרכינו מועילות ההחממות הללו, משום שבגללן מומ-חשת הנקודה העקרונית ביותר חדות.

כבר מסקירה חפופה יתברר מייד, שתורת ירו-שלים למאמץ-המלחמה הלאומי בתש"ח נפלה במידה ניכרת מאד ממישקלה היחסי ביישוב היהודי דאז, ובמיוחד לגבי היבט שיעור האוכלוסיה, יתר על כן, בשעה שמר-כיום קטנים ופחותים בהרבה מירושלים תרמו למאמץ המלחמה גם — או אף בעיקר — מחוץ לסביבתם הקרו-בה, הצטמצמה אותה תרומה מוגבלת של ירושלים, כמעט כולה לשטח העיר והפרפריה המיידית שלה, לא שהירו-שלמים השתמטו, חלילה; להיפך, אלא שבהיות עירם נתונה בניתוק ובמצור והיא עצמה קו החזית, מטבע

שיירה בדרך לירושלים

משום שאינו אמור לשרת את הביטחון הצבאי ולהקל עליו, אלא לכפפו לו ולצרכיו ולהוסיף על עומסו. יישוב-ספר חיוני" (צבאית) הוא זה אשר עצם הקמתו, כמו אופיו וכל שאר נתוניו, נק-בעים על-ידי שיקולים ביטחוניים-צבאיים, או לפחות עוזים בקנה אחד עימם. לצרכים מע-שיים, נפרט כגד ראשי וכוול זה לכמה כדלים שהם גם קריטריונים ספציפיים:

- לא "איזורי לב". מן הבחינה הצבאית הישי-רת — המיבצעית, כלומר — יהיה זה אסון נורא אם מתר, כממטה-קסם, תעבור ירושלים ותישתל בפצאל, ליד קו-נייטרלי או בחצבה.

כי, כאשר יישוב הנמצא בספר הוא גדול וחשוב מדי — כלומר, מהווה חלק מן התשתית החומרית הלאומית (או "הלב"), בעיקר האזכי לוסיות — הריהו מועד להפוך "נטל", שמי-דת שליוותו (הביטחוני-הצבאית) היא כמי-דת הבעייתיות שהוא גורם.

הדוגמה הבולטת ביותר לעניין זה תמצא, כמובן, בירושלים האמיתית, בתש"ח. דומני שעדיין לא ניתנה הדעת באופן המלא והראוי, לשאלה עד כמה הפריעה ירושלים ושיבשה את מלחמת-העצמאות, כמאמץ צבאי, משום ההכרח העליון להגן עליה בכל מחיר; ופנייה לא עלה כלל על הדעת — אפילו לא זמנית, ואפילו שניתן היה להוכיח באופן ודאי, כי מכוח המעשה הזה תגבר במידה מרעת יכולתו הצבאית של היישוב היהודי להדוף את כל צבאות ערב ולהשתלט על כל ארץ-ישראל, או מעבר לה. אין גם ספק שלא היתה כל ברירה, אבל בראייה אסטרטגית-מבצעית אפשר בהחלט לומר, כי מה שהיה גוש-עציון לירושלים, היתה ירושלים לכלל היישוב היהודי בארץ-ישראל; והלקח הזה קיים ותקף במלואו גם כאשר אין בו לרגוע או להפחית, כמלוא-הגימה, מאח-ריותם של אלה אשר היו צריכים להיטיב עשות — והרעו; או מכך שהחמצו לא-מעט הזדמנויות מיבצעיות, מכריעות-בכוח — שאילו נוצלו, היה הנוק המ ע שי שגרמה ירושלים פוחת הרבה, או אף הרבה מאד, אך

הדברים ניתן היה לפתח ולהוציא לפועל לא יותר מאשר חלק קטן-ביחס ממשאביה הפוטנציאליים.

המעט היחסי שהופק הופנה, כמובן, מאליו, להגנת העיר עצמה.

אולם מפני שאין משימה צבאית התובעת ובוועת כה הרבה כוחות ואמצעים (ואף פעם אין די לה) כמו הגנה צמודה, מלאה, היקפית, מותמרת, ממושבת וסופר-רוקשה על עיר גדול-דה, שמתעקשת לא רק לקיים בתוכה את כל אוכלוסייתה הרגילה, אלא גם לנהל חיים תקי-נים ופעילות נורמלית ככל שרק ניתן; ומפני שהיתה מושגת יכונת לקיום עצמאי מבחינת אמצעי-החימה, כושר-ייצור ואספקת-ימון וגם חסרה מוצא חופשי ועצמאי דהביא דרכו, את כל אלה מבחינו, הוטל עיקר עומס אחזקת ירושלים על היישוב היהודי שמחוצה לה.

בגלל שהיתה זו ירושלים, נקבעה אבטחת קיומה ואח-זקתה כמטרה האסטרטגית-המיבצעית הראשונה במעלה של מאמץ-המלחמה הלאומי. פירוש הדבר היה לא רק הקצאה וריתוק קבועים של חלק גדול מאד ממכלול המשאבים הומריים הלאומיים, אלא גם הסחה קבועה של חלק ניכר מן העוצמה הצבאית הכוללת וכן — אולי הגרוע מכל — גרימת "עיוות" הכרחי וחמור של ניהול המלחמה ברמה האסטרטגית (ובחזית המיורחית גופה, גם ברמה האופרטיווית): המיבצעים שעמדו בראש סדר-הידימיות הלאומי, לפחות עד ההפוגה השנייה, היו אלה שנועדו "לפתוח את הדרך לירושלים", "לשחרר את ירו-שלים מן המצור", או "להסיר את איום כיבוש ירושלים". עיוות כזה, גיזוק כפול: הוא כופה אותנו לפעול בקו-פעולה שניתן לחינו, בעיקר מפני שיעדו מיובנים-מאלי-הם — לא רק לנו, אלא גם לאוייב; ובגלל מ צמצום — או אף מתבטל — חופש-הפעולה המיבצעי שלנו וכבר אין בידינו לבחור את יעדינו ולקבוע את שיטת-הפעולה. אילו נמצא לצה"ל חופש-פעולה כזה, לעולם לא היה תוקף את לטרון, משום שכיבוש המקום הזה לא היה יכול לקדם את המטרה הכללית של השמדת הליגיון; (גורות אחר-רות התאימו יותר) וגם מפני שהמקום היה נוח ביותר להגנה ומאד לא נוח להתקפה.

לטרון נעשתה חיונית אך-צורך משום היותה

יישובי רמת-הגולן הפכו במלחמת יום-הכיפורים מנכס-בכוח — לנטל צבאי מבחינת ניהול המלחמה

חודשת על הדרך לירושלים; והדרך היתה חיונית להיפתח, כדי שירושלים לא תיפוג.

הליגיון ציפה שצה"ל יתקוף בטרון, והתכונן לקרב הזה. אפשר אף לומר כי הליגיון כאילו זימן קרב זה, בפועל ממש, וגם כפה את צה"ל לתקוף במקום ובזמן הנוחים לו (לליגיון), עליידי שלחץ על ירושלים והחמיר את מצבה, ככל שנחלצה ירושלים, כן קטן חופשי-הפעולה של צה"ל, אשר נדחף הלק לניסוגות נואשים לפרוץ בדרך הקצרה ביותר — שהיתה, כמובן, גם הישי-רה והצפויה ביותר.

בנוסף, אפילו היה צה"ל מצליח לכבוש את לטרון, לא היה משיג יותר מאשר השיג גם ללא לטרון, באמ-צעות פתיחת "דרך בורמה" — הדיינו, חילוף ירושלים מן המצור. לטרון היתה חיונית רק לנו, לא לליגיון, ואילו הבסנו אותו שם היה נסוג מעט לכיוון מזרח, וזהו זה: לא הדינו מקדמים את, "השמדת צבא האוייב", ולא גורר מים לעירעור משמעותי של אחיזתו בכיבושי מעבר לירדן. מול היעדרו הכמעט-מוחלט של חופש פעולה אופרטיוו מצינו, נהנה הליגיון בתש"ח מחופש-פעולה כמעט מוחלט. בעודו מרתק אותנו לירושלים — וגם "מארגן" בעבורנו את האסטרטגיה וניהול המערכה שלנו, עליידי יצירת אילוצים ואינסים באמצעות לחץ על העיר — לא היה לרעצמו כל יעד חיוני דומה, שייחשב בשבילו, כמו ירושלים בשבילנו, בחזקת "הירג ולא יסול" (בן-גוריון) היה נכון להשלים אף עם אפשרות של ניתוק זמני של ישראל במישור החוץ, כתוצאה אפשרית מהסחת וההכרחי של כל כוח צבאי — קווי-התחבורה שלו אל עורפו — הדינו מנועים מלפעול, כל עוד היו מאמצינו ממוקדים בירושלים ועיקר כוחותינו בחזית זו מרותק בה, אל פתיחת ולהחזקת הפרוודור אליה.

מניתוח פרשת ירושלים והשפעתה על התנהלות מיל-חמת-העצמאות ותוצאותיה — שמבחינה צבאית היתה שלילית קיצונית — או למדים, לעניינו, שתי אמיתויות אלו: האחת, שמדינת אשר "איזורי הלב" שלה מצויים בספר (בין מפני שהוקמו שם ובין משום היעדר עומק), מתחילה על מלחמה עם "מיקדמה" שלילית עצומה, שבנקל עלולה להסוך מרעת לרעה; והשנייה, שבגלל סיבה זו, כאשר הבירה בידינו, עלינו למנוע (מנקודת הראות הביטחוני-הצבאית) הקמת יישובים גדולים וחשור-בים בספר.

מבחינה זו, ירושלים שנייה בחצבה או כי פצאל איננה נכס, אלא נטל נורא ועצום. אבל חשוב מאד להכין, כי הרגש במיקרה זה איננו על, "כל יישוב", אלא על "ירושלים שנייה", מפני שדא, "כיישוב הארץ" סתם עסקני, אלא ביישובו הביטחוני שד הספר.

"איזורי-הלב" של המדינה